

דב "ברצ'יק" מגן מספר על פעילות "נערי הירקון" לאחר פרוץ מלה"ע

ערך: צבי בן-צור

דב "ברצ'יק" מגן, יליד 1915 שעלה ארצה ב-1935, היה מדריך ומפקד בפלוגת הים של 'הפועל' בת"א, שפעלה תחת ארגון ה'הגנה'. הפלוגה כונתה "הסקציה הימית" וחבריה כונו "נערי הירקון". בשנת 1939/40 ארגן המוסד לעליה ב' שני קורסים ימיים בתל-אביב למספר מצומצם של חברי ה'הגנה', ע"מ לאמן אותם לתפקידי העפלה. ברצ'יק היה חניך בקורס הראשון ומדריך בקורס השני. כאשר הוקמה המחלקה הימית של הפלמ"ח (שהפכה מאוחר יותר לפל"ם) נשלח ברצ'יק לשדות ים לאמן את אנשיה. ברצ'יק הצטרף לפל"ם, היה בו יחד עם שמואל טנקוס מדריך ראשי וכן מפקדם של אוניות המעפילים 'ווג'ווד' ו'עצמאות' (פאן קרסנט). במלחמת העצמאות עסק בהברחת מעפילים ממחנות המעצר בקפריסין לארץ (ראה סיפורה של "המיוחדת") והיה פעיל 'המוסד לעליה' (ממשיכו של 'המוסד לעליה ב' אחרי הקמת המדינה) במסגרתו עסק בעיקר בהכשרת אוניות מעפילים לשעבר לשימוש חיל הים ומשימות רכש ועלייה. בסוף שנות ה-50 פעל במשך כ-4 שנים במשימות העלאת יהודים מצפ' אפריקה, בעיקר ממרוקו.

להלן ברצ'יק מספר על אחת מפעולות "נערי הירקון" בתקופה שאחרי פרוץ מלה"ע¹ - עזרה בהחזרת מלחים זרים שעסקו בפעילות ההעפלה לארץ מולדתם:

"עד פרוץ המלחמה ב-1939, נמל תל-אביב היה המרכז לימאים לצורך פעולות היישוב לכל מה שנחוץ היה. כשהנמל נסגר, האנגלים החרימו את הציוד לצורכי פעולות מלחמה וגייסו עובדים בעלי מקצוע והעבירו אותם למצרים. אנו אנשי ה"הגנה" נשארנו עם גלי השייט שלנו בירקון לצורכי היישוב, שוב היינו "נערי הירקון". לא פעלנו רבות, אך כשניצבנו בפני משימה היינו מוכנים.

10 מלחים זרים שבאו ארצה ונתפסו באוניות מעפילים ירדו מאוניותיהם מוסוים כמעפילים נלקחים יחד עם המעפילים למחנות שבעתלית ומשם דוידקה הוציא אותם בכושר האילתור שלו. הובטח להם להחזיר אותם לבתיהם אך זה היה מאד קשה כי לא היו אוניות המפליגות ליוון ואיטליה בזמן המלחמה.

דמיטרוס, פטרונו של המלחים ישב בעכו במאסר על כל גאוותו. כשאונייתנו נתפסה על ידי האנגלים לא רצה לרדת כמעפיל, לבש מדים וכובע עם פסי הזהב ועמד בגאווה על הגשר. על זה הוא נידון לשנתיים מאסר. דמיטרוס ידע איך לנהוג מתוך ניסיון, איך לקשור יחסים ולמצוא את דרכו עוד לפני שעסק בהעפלה. הוא קשר קשרים עם הקורפורל והיו כאחים וקרובים עד כדי חברות. מתנות קלות הידקו את יחסיהם עד כדי חופשות קלות להסתפר, היתה זאת הדרך לשחרר את דמיטרוס.

הקורפורל שמר בפתח המספרה ולא הדיר את עצמו מלראות בעניין רב את רגלי הפקידות, הנערות שעברו על ידו בדרך לדואר ולבנק, ונהנה. ברוח טובה הודה הקורפורל שאכן יפות הן הבנות הפקידות בחיפה, ולא חש איך נעלם דמיטרוס ברחוב.

מונית הביאה אותו ל"קפה עטרה" שם חיכתה לו הד"ר שטרנברג עם פרח צבעוני. באמבולנס העבירה את החולה המדומה לתל אביב לחופש.

¹ העדות לקוחה מסיפורו של דב מגן המפורסם בספר 'השערים פתוחים'

בבית האריזה בפרדס כפר-אזר ישבו 10 מלחים שנפשם כלתה למולדתם ולמשפחתם, דויקה חיפש דרך להחזירם לביתם. באין דרך אחרת פנו ל"נערי הירקון", לפלוגה הימית של הפועל בתל אביב, היתה להם ספינת מנוע עם תורן ומפרש לשימוש לעזרה להפלגות וטיולים ושמה היה "טרומפלדור", נערי הירקון קיבלו את הדין והסכימו להביא את "טרומפלדור" לצורכי המבצע.

במסירות ומרץ רב חידשו ושיפצו את הספינה, הכינו אותה להפלגה והחברה אף אמרו ש"היא יותר טובה מחדשה וראויה לדרך ארוכה". אחרי מאמצים רבים הוצאנו את "טרומפלדור" משפך הירקון לים ובסירות שלנו העברנו את המלחים לספינה שהיתה עמוסה לדרכה.

במוצאי השבת עם ערב נפרדנו מה"טרומפלדור" והמלחים בברכה והיא פנתה מערכה לדרכה. היתה זאת המשימה האחרונה של נערי הירקון, הספינה הפליגה לטורקיה שם נמכרה על ידי דמיטרוס ובתמורה נסעו ברכבת הביתה.